

Ngaahi faka'ilonga

- Tokotoka kovi, lua, fakalele, langa kete
- Ongol' mamatea pe talatala takatakai e la'ingutu, ihu, nima, va'e mo e kili.
- Ongol' vevela he taimi 'oku ke pa ai ki he vai momoko
- Mamahi e uoua mo e hokohokonga hui

Ko ho toketa te ne 'oatu e faito'o ke ne to'o atu e ongo'l faingata'ia pe mamahi koia.

Anga fefe fetau ngave kiai?

Ko e founga eni hono fakasi'isi'l ho'o tuu lavea ngofua hono ma'u e e kona he ika (ciguatera):

- 'Oua 'e kai e ika 'oku toutai'l mei he ngaahi feitu'u 'oku 'iloa ke lahi hoko mei ai e kona he ika (ciguatera)

- 'Oua e ma'u me'atokoni mei he fa'ahinga ika 'oku tu'ulavea ngofua ki he kona.

- Ko e taimi pe hoo ma'u ha ika, tu'usi hono 'ulu pea to'o e ngakau mo e ngaahi 'okani 'l loto 'a ia ko e ngaahi kongakona lahi taha ia.

'Oku ha'u e ciguatera mei he limu 'oku fakanatula 'ene tupu 'a ia 'oku 'ikai lava ketau sio kiai 'aki hotau mata 'oku tupu 'I he hakau kuo maumau' 'e he ngaahi me'a 'oku hoko fakaenatula hange ko e saikolone pe ngaahi ngaue 'a e tangata.

1
Ko e Limu 'oku 'iateia e kona

'Oku anga fefe e a'u 'a e kona ki ho'o peleti?

2

Ko e fanga ika 'oku ma'u me'atokoni mei he 'akau iiki 'oku nau kai e limu 'o tupu ai 'enau kona.

3

Ko e taimi 'oku ma'u me'atokoni ai e fanga ika lalahiange mei he fanga ki'i ika iiki ni, 'oku nau kai ai foki pea tanaki 'iatekinautolu e fa'ahinga kona kotoa mei he fanga ki'i ika koia.

4

Ko e ika ni 'oku toe ma'u me'atokoni foki mei ai 'a ha'a tangata.

Ko e meimei kotoa e fa'ahinga ika 'oku fekau'aki mo e hakau 'oku ala kona (ciguatoxin), ka ko e fa'ahinga ika 'e ni'ih'i 'oku kona ma'u pe pe toe fakatu'utamaki ange hono kona (ciguatoxin) he fanga ika kehe.